

»Florakortlægning i Norden«

11 indlæg fra Dansk Botanisk Forenings jubilæumssymposium
25.-26. maj 1990

Grønlands Botaniske Undersøgelse

Af Bent Fredskild

Grønland blev som bekendt „genopdaget” i 1721 af missionæren Hans Egede, og han og ikke mindst hans søn Paul blev pionererne i den botaniske udforskning. Et af Botanisk Museums klenodier er således „Et Herbarium Vivum samlet i Grønland ved Colonieme Christianshaab og Godthaab af Paul Egede. Missionair. 1739”, et bogherbarium, der blev brugt som forlæg for nogle siders beskrivelse med tilhørende figurer af plantelivet i 2. udg. af Hans Egedes „Det gamle Grønlands nye Perlustration” fra 1741. I herbariet findes bl.a. typeeksemplaret af Fjeld-Valmue (*Papaver radicum*), som blev opstillet af professor C. F. Rottbøll i den første, videnskabelige afhandling om den grønlandske planteverden.

Et par ekspeditioner i de sidste årtier af det 18. årh., bl.a. Otto Fabricius', hjembragte en del materiale, som blev brugt af professor Martin Vahl, bl.a. til opstilling af Blågrå Rapgræs (*Poa glauca*) og Grønlandsk Fjeldsimmer (*Rypelyng*, *Dryas integrifolia*) i „Flora Danica”. En af de senere redaktører, J. W. Hornemann, der var professor i botanik 1808-41, sendte ligefrem botanikere til Grønland for at samle materiale til dette værk. Størst betydning blandt disse fik Jens Vahl, der i årene 1828-36 berejste området fra Kap Farvel til Upernavik og samlede meget store mængder planter, både karplanter, mosser og laver. Da han desuden

udsendte et exsiccata af karplanter, fik disse indsamlinger stor videnskabelig betydning, og han publicerede selv flere nye arter i „Flora Danica”.

I henved et halvt århundrede skete der næsten intet m.h.t. indsamling, heller ikke ved udenlandske ekspeditioner, men det kan dog nævnes, at J. Lange i 1857 kom med den første liste - på 311 arter - af grønlandske karplanter, baseret på J. Vahls indsamlinger.

Først i 1870'erne kom der atter gang i foretaget, dels ved et par svenske ekspeditioner til Disko Bugt området, men specielt som følge af oprettelsen i 1878 af „Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland” (nu: Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland), der startede udgivelsen af „Meddelelser om Grønland”, hvis bind 3 er „Conspectus Florae Groenlandicae”. Dette gigantværk på 1016 sider udkom i årene 1880-94 og rummer en gennemgang af de da kendte arter af karplanter (395 arter), mosser, laver, svampe og marine alger.

Med dette store artskenndskab kunne man nu begynde en beskrivelse af plantesamfundene, og omkring århundredskiftet udkom nogle beskrivelser af enkelte egne vegetationsforhold som resultat af en række danske ekspeditioner. Botanikeren M. P. Porsild

var deltager i en af disse, og han blev så begejstret for den store variation i naturforholdene ved Disko Bugt, at han fik rejst penge til at oprette den Arktiske Station ved Godhavn. Den er siden 1953 ejet af Københavns Universitet.

På Knud Rasmussens 1. og 2. Thule Ekspedition til Nordgrønland i 1912 og 1917 blev der også indsamlet planter af hhv. Peter Freuchen og den svenske botaniker Thorild Wulff, der omkom deroppe. I 1930'erne var aktiviteten koncentreret om Østgrønland med mange danske og norske ekspeditioner, måske en form for „territorie-afmærkning” i forbindelse med stridighederne om ejerforholdene til denne del af landet. Da sagen var afgjort med Haag-domstolens kendelse i 1933, blev pengekasserne stort set lukket, og så kom 2. verdenskrig.

Men allerede året efter dens afslutning kom der atter gang i den naturvidenskabelige udforskning. Nogle botanikere rejste sammen, mens andre deltog i den mangeårige, geologiske kortlægning af Vestgrønland, specielt i egnen mellem Disko og Svartehuk. Men stadigvæk var rejsernes mål til en vis grad dikteret af tilfældigheder, så for at sikre en systematisk kortlægning af planternes udbredelse, oprettedes i 1962 „Grønlands Botaniske Undersøgelse” (GBU) ved Københavns Universitets naturvidenskabelige fakultet.

Hver sommer udsendtes en lille gruppe, oftest 1-2 lærere og 2-3 studerende, helst specialister inden for både karplanter, mosser og laver. Rundt om et antal lejre af en uges varighed blev der „samlet rent”, dvs. at alle arter, også de almindelige, blev samlet. Kun herved får man et sandt billede af planternes udbredelse - ellers kommer man let ud for, at prikkortene viser langt flere prikker for sjældne arter, som alle samler, end for de almindelige, som ingen gider fylde i plantepresseren (Fredskild 1987). Siden starten har GBU dækket hovedparten af området fra Kap Farvel til Nugssuaq i V-Grønland samt egnene omkring Angmagssalik og Skjoldungen i SØ-Grønland (Fig. 1).

Som alle andre har GBU også mærket nedskæringerne, så i de senere år har der kun været mulighed for at sende een person til Grønland. Men til gengæld har der været samarbejdet med andre institutioner, f.eks. Grønlands Miljøundersøgelser, Grønlands Hjemmestyre, Grønlands Landsmuseum, og fonde som Knud Rasmussen Mindefond og - i de sidste 3 år - Aage V. Jensen Fond, der har finansieret de store undersøgelser i NØ-Grønland. Som det fremgår af kortet, er efterhånden hovedparten af landet nogen-

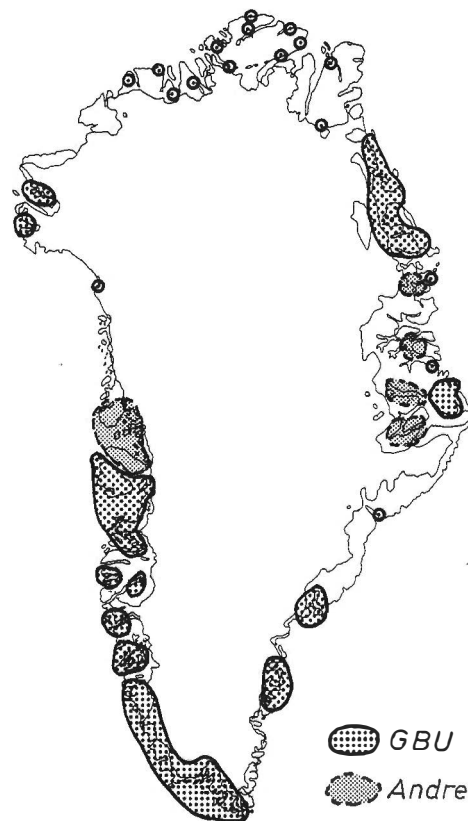

Fig. 1. De botanisk bedst undersøgte områder i Grønland.

lunde dækket, men der mangler dog store dele af N- og SØ-Grønland, og selv i det indre af V-Grønland er der relativt store arealer, hvor der aldrig har været en botaniker.

De fleste indsamlinger er af højere planter, men især i de senere år er der også kommet fuld gang i indsamlingen af de andre af landjords plantegrupper. I Botanisk Museums herbarier findes for tiden med runde tal 125.000 kollektioner af karplanter, fordelt på ca. 500 arter, 65.000 mosser (ca. 600 arter), 70.000 laver (ca. 1200 arter) og 8.000 svampe (ca. 1200 arter). Store tal,

måske, men der er endnu et godt stykke vej, før kortlægningen er nået så vidt, at man ved at sammenholde prikkortene med geologiske kort, med klimatiske målinger og med kvartærbotaniske oplysninger kan drage pålidelige slutninger om planternes krav til omgivelserne og deres indvandringshistorie.

Litteratur

Fredskild, B., 1987: Botanisk udforskning i dag. URT 1987:11-18.

Forfatterens adresse:

GBU, Botanisk Museum, Gothersgade 130, 1123 Kbh. K.